

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKOBOTO OCBITHЬOTO KOМПОНЕНТУ
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУKОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Мова навчання – *українська*

Шифр та найменування галузі знань *05 «Соціальні та поведінкові науки»*

Код та найменування спеціальності *051 «Економіка»*

Освітньо-наукова програма *«Економіка»*

Ступінь вищої освіти *доктор філософії*

Затверджено на засіданні
Ради спеціальності 051 «Економіка»
Протокол №1 від 30.08.2024

Регістраційний номер у відділі аспірантури і докторантури

57-051-2024A

1. Загальна інформація

Кафедра: [Кафедра економіки промисловості](#)
Викладач: **Самофатова Вікторія Анатоліївна**, професор кафедри національної та міжнародної економіки, доктор економічних наук

Профайл

Контакти:
kafedraekon_01@ukr.net,
048-712-40-15

Освітній компонент викладається на 1 курсі у 1 семестрі

Кількість: кредитів - 4, годин – 120

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	семінарські
денна	60	22	38
заочна	24	10	14
Самостійна робота, годин	Денна – 60		Заочна – 96

Розклад занять

2. Анотація освітнього компоненту

Освітній компонент (ОК) «Методологія наукових досліджень» є однією з загальнонаукових дисциплін економічного циклу, що спрямована на набуття навичок наукової діяльності та формування наукового світогляду у здобувачів доктора філософії. Матеріал навчальної дисципліни допоможе при аналізі інформаційних джерел, підготовці дисертаційної роботи, статей та доповідей на науково-практичних конференціях

Освітній компонент «Методологія наукових досліджень» базується на знаннях, отриманих здобувачем вищої освіти в результаті вивчення освітніх компонентів «Економічна діагностика» та «Моделювання економічних процесів», що вивчалися у магістратурі.

3. Мета освітнього компоненту

Мета освітнього компоненту – є формування у здобувачів доктора філософії понять про наукову діяльність, оволодіння методологічними та методичними основами наукового дослідження та формування системи теоретичних знань і практичних вмінь застосування загальнонаукових і спеціальних методів досліджень.

4. Компетентності та програмні результати навчання

У результаті вивчення освітнього компоненту «Методологія наукових досліджень» здобувач отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в [Стандарті вищої освіти зі спеціальності № 051 «Економіка»](#) та освітньо-науковій програмі «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти підготовки докторів філософії з економіки.

Інтегральна компетентність

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики

та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження.

СК 2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК 4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

СК 5. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК 7. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проєкти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

СК 8.* *Здатність генерувати інноваційні рішення з підвищення ефективності функціонування соціально-економічних систем, оптимізувати такі рішення та оцінювати їх ефективність.*

Програмні результати навчання:

РН02. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

РН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та /або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

5. Інформаційний обсяг освітнього компоненту

5.1 Перелік лекційних завдань

Тема	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовний модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
1	Теоретичні основи науки та наукової діяльності	2	1
2	Сутність та особливості наукового мислення. Об'єкт і предмет наукового дослідження	2	1
3	Сутність методології та її різновидів: філософської (фундаментальної) методології, методології певної науки і методології наукових досліджень	4	2
4	Характеристика методу як головного складника методології.	2	2
5	Класифікація і сфера застосування загальнонаукових методів дослідження:	2	-
Змістовний модуль 2. СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ			
6	Спеціальні методи наукового дослідження	4	2
7	Методи збирання та узагальнення інформації	2	-
8	Загальна структура наукового дослідження	2	-
9	Формування і формулювання наукової новизни дослідження	2	2
Разом за ОК:		22	10

5.2 Перелік семінарських занять

№ з/п	Назва семінарського заняття	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Наука у сучасному світі	2	-
2	Методологія і методи наукових досліджень	4	2
3	Поняття наукової проблеми, її постановка та формулювання	4	2
4	Організація наукових досліджень	2	-
5	Застосування у дослідженнях загальнонаукових методологічних принципів – об'єктивності, доказовості системності і т. ін.	4	2
6	Класифікація і сфера застосування загальнонаукових емпіричних методів дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання і т. ін.	4	2
7	Методи експертних оцінок та їх різновиди	4	2
8	Загальнонаукові теоретичні методи дослідження: індукції, дедукції, аналогії, абстрагування, формалізації і т. ін.	4	-
9	Таблично-графічні методи	4	-
10	Евристичні методи (мозкового штурму, синектики, «Дельфи») і т. ін.	4	2
11	Загальна структура наукового дослідження	2	2
Всього за ОК:		38	14

5.3 Перелік завдань до самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Опрацювати матеріал і дати письмові відповіді на питання: «Актуальні напрями економічних досліджень в сучасних умовах»	5	5
2	Опрацювати матеріал і дати письмові відповіді на питання: «Поняття і види методологій»	5	5
3	Опрацювати матеріал і дати письмові відповіді на питання: «Формування і формулювання наукової новизни дисертаційного дослідження»	5	5
4	Підготовка реферативного конспекту за темою: «Економіко-статистичні методи дослідження»	5	10
5	Підготовка реферативного конспекту за темою: «Методи прогнозування в економіці»	5	10
6	Підготовка реферативного конспекту за темою: «Методи факторного аналізу»	5	5
7	Підготовка реферативного конспекту за темою: «Монографічний метод дослідження»	5	10
8	Підготовка реферативного конспекту за темою: «Евристичні методи економічних досліджень»	5	10
9-10	Виконати 2 презентації (есе) за індивідуальними темами.	20	36
Всього за ОК:		60	96

6. Система оцінювання та вимоги

Контроль успішності навчання здобувача проводиться у формах вхідного, поточного і підсумкового контролів.

Вхідний контроль якості навчання здійснюється на початку курсу проведенням перевірки залишкових знань здобувачів за ОК, що забезпечують вивчення даного освітнього компоненту (діагностика первинних знань здобувачів).

Формами поточного контролю є:

- письмові контрольні роботи за окремими темами або модульні контрольні роботи;
- виконання і захист індивідуальних завдань;
- усне опитування.

Підсумковий контроль – **екзамен**.

Здобувач має право отримати екзамен, якщо він виконав протягом семестру всі види навчальної роботи без порушення встановлених термінів та отримав позитивну (за національною шкалою) підсумкову рейтингову оцінку.

Нарахування балів:

Вид роботи, що підлягає контролю	Максимальна кількість оціночних балів	
	Денна	Заочна
Змістовний модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Лекційний курс	6	3
Семінарські заняття	9	4
Самостійна робота*	10	18
Тест	10	10
Всього за змістовний модуль 1	35	35
Змістовний модуль 2. СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ		
Лекційний курс	5	2
Семінарські заняття	10	3
Самостійна робота*	10	20
Тест	10	10
Всього за змістовний модуль 2	35	35
Екзамен	30	30
Всього	100	100

*Є можливість визнання результатів неформальної освіти відповідно до п.2 [Положення про порядок перезарахування результатів навчання \(навчальних дисциплін\) в Одеському національному технологічному університеті](#).

Критерії оцінювання програмних результатів навчання здобувачів

Підсумковий контроль – **екзамен**.

27-30 балів	Якщо здобувач демонструє повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, високу комунікативну культуру	відмінно
23-26 балів	Здобувач виявляє дещо обмежені знання навчального матеріалу, допускає окремі несуттєві помилки й неточності	дуже добре
18-22 бали	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, володіє необхідними уміннями та навичками для вирішення стандартних завдань, проте при цьому допускає неточності, не виявляє самостійності суджень, демонструє недоліки комунікативної культури	задовільно
0-17 балів	Здобувач не володіє необхідними знаннями, уміннями й навичками, науковими термінами, демонструє низький рівень комунікативної культури	незадовільно

Критерії оцінювання аудиторних занять (лекцій та семінарських, за одне заняття)

Теоретична підготовленість перевіряється і оцінюється за результатами усної або письмової бесіди на лекціях та відповіді на питання практичних занять, що складені у відповідності до змісту навчальної програми.

0,8 – 1,0	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, розв'язує задачі, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки	відмінно
0,9 – 0,8	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, розв'язує задачі з незначними помилками. При висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	дуже добре
0,7– 0,6	Здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.	добре
0,5– 0,4	Здобувач доволі фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання ОК, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.	достатньо
0,3-0,0	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.	незадовільно

Самостійна робота (оцінювання однієї самостійної роботи - денна форма навчання – 4 роботи 1 модуль; 4 роботи 2 модуль; заочна форма навчання 7 робіт 1 модуль; 8 робіт 2 модуль)

1,8 – 2,5 бали	<i>Самостійна відпрацьована та вчасно захищена, надані повні обґрунтовані відповіді</i>	відмінно
1,5 – 1,7 балів	<i>Самостійна відпрацьована та вчасно захищена, при відповіді допущені неточності</i>	дуже добре
1,2– 1,4 балів	<i>Самостійна відпрацьована, відповіді неповні, допущені помилки</i>	добре
0,8– 1,1 балів	<i>Самостійна відпрацьована, відповіді незадовільні, допущені грубі помилки</i>	достатньо
0,0 – 0,7 балів	<i>Самостійна не відпрацьована або дані незадовільні відповіді</i>	незадовільно

Тестування (під час модульного контролю)

10,0 – 8,0	<i>100 - 81 % правильних відповідей</i>	відмінно
7,0 – 5,0	<i>80 – 64 % правильних відповідей</i>	дуже добре
4,0 – 2,0	<i>63 – 55 % правильних відповідей</i>	добре
1,0 – 0,8	<i>54 – 43 % правильних відповідей</i>	достатньо
0,7 – 0	<i>42 – 0% правильних відповідей</i>	незадовільно

7. Засоби діагностики успішності навчання

Методи навчання, які використовуються у процесі проведення занять, а також самостійних робіт за ОК:

Лекційні заняття: *Словесні методи: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія; Наочні: ілюстрація, спостереження, демонстрація; пояснювально-демонстративний метод, проблемний виклад.*

Семінарські заняття: *аналіз конкретних ситуацій (проблемних, звичайних, нетипових); групове обговорення питання; дискусії, виконання ситуаційно-розрахункових задач, інтерактивні методи навчання (проблемне навчання, робота в малих групах, кейс-метод, мозковий штурм, проєктний метод), тренінг, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань*

Самостійна робота: *робота з навчально-методичними матеріалами, робота зі статистично-аналітичними звітами, науково-дослідна робота студентів (методи пізнання, аналогій, оцінка, ілюстрація і т. ін.), складання скетчів за темами лекцій, реферування, конспектування).*

8. Інформаційні ресурси

Базові (основні):

1. Бруханський Р.Ф. Методологія наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. Західноукраїн. нац. ун-т. Тернопіль, 2022. 208 с.
2. Кучинський В.А. Вплив процесів діджиталізації на інноваційний розвиток підприємств. Харків: НВ Центр поліграфії, 2024. 185 с.
3. Методологія і методи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. / О. І. Курок, В. П. Зінченко, О. М. Лівінський, В. О. Гридякін; Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. 216 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. (галузі знань: 05 – соціальні та поведінкові науки, 07 – управління та адміністрування, 28 – публічне управління та адміністрування) / І. М. Вахович, Л. Г. Ліпич, О. М. Полінкевич та ін.; за заг. ред. Л. Г. Ліпич, О. М. Полінкевич; Луцьк. нац. техн. ун-т. 2-ге вид., допов. і перероб. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 286 с.
5. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. / Л. О. Єльнікова, О. О. Мазуренко, О. А. Назаров та ін.; Укр. держ. ун-т науки і технологій. Дніпро, 2024. 228 с.
6. Несененко П. Стратегія розвитку аграрного сектору в контексті економічної політики держави [Текст]: монографія / П. Несененко; за ред. В. В. Ковалю. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2022. 320 с.: табл., рис. Бібліогр.: с. 295-304.
7. Прикладна економіка [Електронний ресурс]: підручник / Б. О. Язлюк, А. І. Гулей, О. О. Красноруцький та ін. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 374 с.
8. Сучасний стан та перспективи економічного розвитку України: теорія, методологія, практика [Електронний ресурс]: кол. монографія / О. С. Бондар, І. Г. Братішко, Є. І. Буряк та ін. Полтава: Астрія, 2023. 225 с.
9. Тюрин О.В. Системи обробки економічної інформації [Електронний ресурс]: навч. посіб. / О. В. Тюрин, О. Ю. Ахмеров; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2021. 358 с.

Додаткові:

1. Офіційний веб-портал «Законодавство України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України <https://minjust.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua.
6. Офіційний сайт –законодавча база «Ліга». URL: www.liga.com.ua.
7. Веб-сторінка Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>

8. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.
9. Андрійчук В. Г. Основи наукових досліджень в агробізнесі: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2018. 491 с.
10. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
11. Білоус В. С. Синергетика і самоорганізація в економічній діяльності [навч. посібник] / В. С. Білоус. – К.: КНЕУ, 2007. 376 с.
12. Інноваційні технології галузі та методологія наукових досліджень: підручник / А. Д. Салавеліс, Л. М. Тележенко, Г. В. Дідух, Ю. О. Козонова ; Одес. нац. акад. харч. технологій. Одеса : Освіта України, 2018. 276 с.
13. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) [Текст] : навч. посіб. / В. М. Геєць, А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук та ін. ; за ред. А. А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Вид. 2-ге, допов. Київ: КНТЕУ, 2011. 296 с.
14. Методологія економічних досліджень: Підручник / за ред. Антошкіної Л. І., Стеченко Д. М. К.: Знання, 2015. 311 с.
15. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження. С.В. Мочерний. – Львів: Світ, 2001. 416 с.
16. Надикто В.Т. Основи наукових досліджень. Таврійський держ. агротехнологічний ун-т. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 268 с.
17. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації. Навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2017. 232 с.
18. Самофатова В.А. Забезпечення сталості та інклюзивності розвитку малого та середнього підприємництва в повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2023. №53. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2596/2514>
19. Самофатова В.А. Стратегічне управління сталим розвитком і безпекою агропродовольчої сфери. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-138>.
20. Самофатова В.А., Самофатов Г.І. Методологічні основи дослідження інноваційно-інвестиційних стратегічних пріоритетів сталого розвитку агропродовольчої сфери в умовах невизначеності. *Інфраструктура ринку*. 2025. Вип.84. С.45-49. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure84-8>
21. Самофатова В.А., Самофатов Г.І. Реінжиніринг бізнес-процесів як метод стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств агропродовольчої сфери. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 2025. Вип. 93. С.102-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.93-16>
22. L. Lobotska, O. Pavlov, S. Didukh, V.Samofatova, O. Frum. Methodological Approaches to Forecasting Bread Prices in Ukraine. *Scientific Horizons*. 2021. Vol.24, Issue 4. P. 97-106.
23. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: Навч. посібник. К.: НУХТ, 2022. 385 с.
24. Соціальна, поведінкова, адаптивна економіка: теорія та практика [Текст]: монографія / О. І. Павлов, Т. А. Кулаковська, В. А. Самофатова та ін.; за ред. О. І. Павлова; Одес. нац. акад. харч. технологій, Каф. економіки пром-сті. Одеса: Астропринт, 2016. 172 с.
25. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: Підручник для науковця. К.: Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. 302 с.
26. Macroeconomic modelling of R&D and innovation policies [Електронний ресурс] / edited by: Ufuk Akcigit, Cristiana Benedetti Fasil, Giammario Impullitti, Omar Licandro, Miguel Sanchez-Martinez. Cham: Palgrave Macmillan, 2022. 212 p.: online resource.

9. Політика освітнього компоненту

Політика всіх освітніх компонент в ОНТУ є уніфікованою та визначена з урахуванням законодавства України, [Корпоративному кодексу ОНТУ](#), [Кодексу академічної доброчесності ОНТУ](#)

Положення про організацію освітнього процесу ОНТУ, Положення про порядок перезарахування результатів навчання (навчальних дисциплін) в ОНТУ, вимог ISO 9001:2015 та роботодавців.

Викладач

/ПІДПИСАНО/

Вікторія САМОФАТОВА

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки промисловості

Протокол від «28» серпня 2024 р. № 1

Завідувач кафедри

/ПІДПИСАНО/

Олександр ПАВЛОВ

ПОГОДЖЕНО:

Гарант ОНП *Економіка*
д.е.н., професор, завідувач
кафедри економіки
промисловості

/ПІДПИСАНО/

Олександр ПАВЛОВ